

ÖPPNA STUDIETRÄFFAR MED VIRVELVINDEN

Tema: Det osynliga arbetets konflikter

Tid: Onsdagen den 3:e mars 18.00 (träff 4/4)

Plats: India Däck Bokcafé, St Algatan 3, Lund (Bakom kulturen)

Info: Fristående diskussionsträffar för den revolutionära vänstern

Kontakt: vvv@virvelvinden.net

Text: "Klasskamp i krisens Sverige" av Kim Müller (Kämpa tillsammans!) och "Uppror i den sociala fabriken" av Vår Makts arrangörsgrupp 2004

Jag har tidigare skrivit en del om hur krisen drabbat kommunerna, speciellt Malmö, och lite om utsikterna för motstånd. Nu pungar staten ut med en del pengar till kommunerna och även regionen verkar få en slant. Det här diskussionsunderlag handlar i stort sett om hur krisen omformat klasskonflikten och jag lyfter speciellt fram timvikarier och tillfälligt anställda som en förbisedd grupp (bredvid tills vidare-anställda, brukare och anhöriga) och deras roll i arbetet och möjligen i motståndet mot nedskärningar och omorganiseringar på speciellt de kommunala och regionala arbetsplatserna.

Kris, arbetslöshet och nedskärningar

Det här är inte en text om varför kapitalismen har krisat just nu. Det är helt enkelt kris och den här texten handlar om konsekvenserna, den handlar om hur krisen har förändrat samhället, arbetarklassens kamper och våra levnadsvillkor.

Den "bransch" eller yrkeskategori som idag i Sverige i första hand definierar relationen mellan arbetare och kapitalister är arbetslösheten. Det innebär att inte att förhållandet mellan en arbetare och en chef är exakt detsamma som emellan en arbetslös och en handläggare utan att vi alla, så att säga, befinner oss i åtgärder och på arbetsförmedlingen. Jag menar att konflikterna på arbetsplatserna till stor del präglas av arbetslöshet, och det är något vi måste relatera till.

Den tills vidare-anställda som har heltid och inte är varslad är idag närmast en raritet för människor under 40 år, och inget vi kan använda som en slags mall. För även om det på många jobb existerar en grundstomme av tills vidare-anställda, så är även deras arbetsvillkor extremt påverkade av arbetslösheten.

AMS-trams

Min utgångspunkt här är att alla inte behöver ett arbete, utan det man behöver är en försörjning, jag förespråkar alltså ingen arbetslinje, det lämnar jag till utopisterna och deras tvångsåtgärder. Och när jag talar om "arbetslösa" så gör jag det i brist på bättre ord, för det jag menar är till stor del folk som har arbete (ibland i överflöd...). Jag menar de som av ekonomiska skäl skulle behöva jobba mer än vad de i dagsläget har möjlighet till. Vi ser idag en sanslös hög "öppen" arbetslöshet, men även i de höga siffrorna är det mycket fördolt, man ser inte de som är i åtgärder, man ser inte de som jobbar 80-90% men inte stämplar upp det sista för att slippa förnedras på AMS, de rekordmånga som sökt sig till studier i brist på annan försörjning syns inte heller, inte heller de långtidssjukskrivna eller förtidspensionerade. Och i hög grad ser inte dessa människor varandra heller, de ser inte att de har samma problem och av samma orsaker, för i mångt och mycket skapas inte den gemenskap som behövs för en sådan analys.

När det gäller kampen på själva arbetsplatserna så skapas där, ganska lätt vill jag hävda, en gemenskap tack vare att vi faktiskt är sammanfösta som en arbetets armé att utföra vissa arbetsuppgifter snabbare och till mindre lön än vad vi själva gillar. Gemenskapen uppstår som en naturlig del av utsugningen, eller rättare sagt, gemenskapen uppstår ur kampen mot utsugningen.

Och gentemot de fast anställda, med sin gemenskap, försöker arbetsgivarna ofta använda människor ur "arbetets reservarmé" – i form av gratisjobbande praktikanter, bemanningsanställda eller underbetalda vikarier som vill "visa framfötterna", och det är där det gäller att hålla

ihop, tillfälliga och fasta. På det sättet präglar den höga arbetslösheten även situationen för de fast anställda, både genom ett högre tempo men också genom hotet om att bli av med jobbet – vi är alla fast hos AMS och i åtgärder, men vissa utav oss mer direkt än andra. Jag menar här också att vi alla har att tjäna på att människor slipper vara en del av arbetsmarknaden; bort med oavlönade praktikanter, ge studenter pengar som de kan leva på och sluta jaga arbetslösa med blåslampa.

Men dagens höga arbetslöshet är inte nog, kapitalet vill att alla ska vara tillgängliga för jobb hela tiden, man pratar parallellt om att göra det möjligt att jobba för äldre och att det krävs lägre ingångslöner och urholkat anställningsskydd för unga. En del av de saker som gick igenom i de franska CPE-lagarna var t ex att tillåta nattarbete och ensamarbete för barn från 15 års ålder.

På ett parallellt plan pågår en teknisk utveckling samt en långtgående arbetsdelning som syftar till att bygga in arbetarnas yrkeskunskap i maskiner och tekniska lösningar för att på det sättet kunna göra sig av med yrkeskolad arbetskraft och ersätta dem med billigare okvalificerade arbetare. Arbetsdelningen syftar även den till att stycka upp ett avancerat arbete i mindre, enklare moment som vem som helst kan utforma. Det löpande bandet är inte på väg att försvinna utan sträcks ut allt mer och gäller allt fler yrkesgrupper. Även en hel del tidigare tjänstemannayrken håller på detta sätt på att "proletariseras". Ur kapitalisternas synpunkt ska alla vara utbytbara hela tiden.

Krisen har på ett mer direkt sätt drabbat vikarier och tillfälligt anställda, då de är de första som (i tysthet) blir av med jobbet, det gör i sin tur att det ställs högre krav på de fast anställda. Samt, från arbetsgivarhåll, krav på uppluckring av arbetsrätten så att de äldsta, sjukaste, bråkigaste och minst produktiva fast anställda ska kunna sägas upp lättare.

I takt med att krisen även drabbar den offentliga sektorn gör man säg även där av med tillfälligt anställda samt inför saker som anställningsstopp. Även där blir det hårdare för de fast anställda samt sämre vård och omsorg för de som behöver det.

Här kan det vara en poäng att tänka på var den offentliga sektorn kommer ifrån; en del av det mervärde vi (och våra äldre klasskamrater) har producerat stjäls ifrån oss i form av skatt, och en del av den skatten används till att bygga upp vård till oss när vi är gamla och sjuka, möjlighet att låna böcker och en hel del andra saker. När det skärs ner är det därför i praktiken en slags samhällelig reallönesänkning som vi därmed principiellt ska motsätta oss.

Min poäng här är att de som kanske har störst anledning att kämpa mot nedskärningar är de tillfälligt anställda, och de trycks lätt undan till förmån för brukare och anhöriga, men just kravet på "fler händer i vården" är lika aktuellt för brukare som för fasta och tillfälliga. Det tål tryckas lite extra på; timmisarna har här kanske en central plats i kampen mot nedskärningar då de har intresse av att behålla sina jobb.

Feminisering av fattigdomen

Kapitalismen är ett system som tar till vara och underblåser skillnader i t ex kön, hudfärg och härkomst, och det gör att när kapitalismen krisar, och då låter arbetarklassen betala för krisen, är det vissa som betalar mer än andra. Kvinnor har till större del tillfälliga anställningar än män (och större andel jobbar deltid), och mest är det inom LO-yrkena, det betyder också att kvinnor till större utsträckning drabbas av krisen genom arbetslöshet och minskade arbetstider. Parallellt med nedskärningar inom den offentliga sektorn betyder det att kvinnor nu får göra en hel del av det omsorgsarbete de tidigare gjorde mot betalning oavlönat i hemmet i form av barnpassning och vård av äldre släktingar. Kvinnor är till större utsträckning fattiga och fattiga är till större utsträckning kvinnor.

Vad är då kontentan av den dystra bild jag målar upp av arbetsmarknaden? Det är att vi måste börja se på motståndet med nya ögon, att vi måste organisera oss efter hur klassen faktiskt är organiserad och där de försöker splittra oss måste vi hålla ihop.

Där vi tidigare gjort ett tämligen grundligt jobb med att undersöka hur arbetsplatsmotståndet ser ut, måste vi också se hur motståndet mellan och utanför arbetsplatserna fungerar; hur ser vikariers, arbetslösas och praktikanter kollektiva och informella organisationsformer ut? På vilket sätt gör klassen motstånd redan nu, på vilket sätt är man organiserad och vad hindrar oss från att sprida dessa kamper och agera mer tillsammans?

Gå genast till Arbetsförmedlingen utan att passera Gå

Med den här analysen i bakfickan, där arbetslösheten hamnar i fokus, blir det uppenbart att Arbetsförmedlingen är en av de viktigaste platserna i samhällsfabriken. Det är antagligen den enda plats där vi gång på gång hamnar, på väg mellan åtgärder, vikariat, praktikantplatser, bemanningsföretag och soffan. Men hela detta nomadiserande liv på arbetsmarknadens stäpper gör också att identiteterna luckras upp och försvinner, människor identifierar sig inte med sitt jobb längre, lika lite som de identifierar sig som arbetslösa eller vikarier, och det är gott nog. Men vi kan nog inte bygga upp exklusiva organisationsformer utifrån dessa svunna identiteter heller, vi har redan sett ett par grupper för arbetslösa eller timvikarier uppstå och försvinna, och det är inget att sörja för människorna som verkade där har i de flesta fall slutat vara t ex arbetslösa. Den statliga politiken gentemot arbetslösa har till stor del haft det syftet också, att människor inte ska "fastna" i arbetslöshet eller "bidragsberoende" och nöja sig med det.

Motstånd lönar sig

Jag har varit med om ett par kamper mot nedskärningar i Malmö, samtliga har varit mer eller mindre framgångsrika, men ingen har lyckats helt. I samtliga fall har nedskärningarna blivit mindre än vad politikerna från början aviserat, och lokaler som en vårdcentral och fritidsgårdar har fått vara kvar. Så motstånd lönar sig, och det tror jag också gäller när det kommer till jobben, i Göteborg har t

ex Hamn4an gått i strejk istället för att lägga sig platta, i Frankrike har arbetare kidnappat chefer som svar. Mobilisering underifrån är det enda som hjälper. Så här är ett par av mina slutsatser från de kamper som jag varit med om i Malmö, jag vill hemska gärna höra andra exempel från andra platser där man kämpat mot nedskärningar och hur det gått.

Häng ut dom ansvariga personligen. Dom ska veta att dom har ögonen på sig, dom ska veta att dom är ansvariga för dom beslut dom tar, passar det inte kan de strunta i att skära ner eller avgå, det är inte svårare än så. I Malmö har vi affischerat med de ansvariga politikernas och tjänstemännens namn, telefonnummer och e-mail-adresser, och det har funkad.

Tillsammans är vi starka. Visst är det bra att skicka in enskilda brev men de är lätta att ignorera. Skicka tjugo eller hundra brev. Samla kvarteret och storma in på kommunfullmäktiges möte, ockupera fritidsgården. Min

Uppror i den sociala fabriken

"When you don't like your job you don't strike, you just go in everyday and do it really half ass, thats the American way..." - Homer Simpson

Workfare för alla

Unga, kriminella och bidragsberoende. Dessa befolkningsgrupper är väl knappast drömmen för en stad som vill satsa på tillväxt. Jämför man Malmö med riksnittet så är befolkningens snittålder lägre, arbetslösheten och andelen på socialbidrag högre, det är färre som inte går ut gymnasiet och får slutbetyg. Småkriminalliteten på gatan är också på en rätt hög nivå för Sverige.

Våren 2004 klubbade socialdemokraterna ett paketbeslut, åtgärds paketet "Välfärd för alla", för att vända denna problemsituation. Beslutet fick en bred uppbackning från högern. "Välfärd för alla" består av två delar: en del som baseras på så kallad "workfare", hur välfärd och socialbidrag ska bli allt mer styrt och villkorat för att driva ut de arbetslösa i arbetslivet. "Inga rättigheter utan skyldigheter" och styrning "Från bidrag till arbete" heter de nya mantrana. Den andra delen består av att skapa en samhällsmobilisering för brottspreventiva åtgärder. Det handlar inte om att ge mer resurser åt vare sig polis eller fritidsverksamhet, utan att mobilisera det "civila samhället" i olika projekt av grannsamverkan mot brott, nattvandrare på stan och bättre samordning mellan polis, skola, föräldrar och föreningar för att komma till rätta med ungdomsbrottsligheten i Malmö.

För trots den "negativa" bilden av Malmö ovan, ser socialdemokraterna en möjlighet att vända det här till en situation som är tillväxtskapande för regionen. Satsningarna på Öresundsbron, Bo01, Turning Torso, innerstadstunneln och utbyggnad av järnvägen har alla syftat till att locka företag till Malmö. Men den viktigaste förutsättningen måste fortfarande skapas, och där ser politikerna möjligheterna i denna situa-

tion - det måste skapas en aktiv arbetsmarknad, med en ung arbetsvillig och social kompetent arbetskraft, redo att ta korttidsanställningar, hoppa mellan visstidsjobb och vara aktiva på en prekär arbetsmarknad. Det är här Välfärd för alla kommer in i bilden.

Modellen med "workfare" är tagen från Clintons USA, med projektet New Deal på 90-talet, och Blairs tredje vägens socialdemokrati i Storbritannien. Den engelska tidningen Aufheben beskriver hur Thatcher och Reagans nedmonteringar av offentliga sektorn och skenande arbetslöshet på 80-talet skapade en delad arbetsmarknad. De arbetslösa blev inte den tänkta "reservarmén" som skulle kunna sätta press på löner och ta lågbetalda jobb. Istället sågs de arbetslösa från företagets sida som bidragsberoende, odisciplinerade och arbetsovilliga. Företagen fortsatte istället konkurrera med varandra om de arbetare som redan hade ett jobb. När en reformerad socialdemokrati kom tillbaka till makten på 90-talet, kunde den genomföra de kostsamma satsningar som behövdes för att "aktivera" de arbetslösa, och genom olika arbetsåtgärder och skolningsprojekt återskapa arbetsdisciplin och driva ut dem i lågbetalda skitjobb för att få in en fot på arbetsmarkanden. Aufhebens artikel är skriven för fem år sedan, men de projekt som genomfördes där då kommer nu hit, vilket gör den dagsaktuell för oss.

Men visst kan man påpeka att man inte kommer rösta på den som skär ner.

tion - det måste skapas en aktiv arbetsmarknad, med en ung arbetsvillig och social kompetent arbetskraft, redo att ta korttidsanställningar, hoppa mellan visstidsjobb och vara aktiva på en prekär arbetsmarknad. Det är här Välfärd för alla kommer in i bilden.

Modellen med "workfare" är tagen från Clintons USA, med projektet New Deal på 90-talet, och Blairs tredje vägens socialdemokrati i Storbritannien. Den engelska tidningen Aufheben beskriver hur Thatcher och Reagans nedmonteringar av offentliga sektorn och skenande arbetslöshet på 80-talet skapade en delad arbetsmarknad. De arbetslösa blev inte den tänkta "reservarmén" som skulle kunna sätta press på löner och ta lågbetalda jobb. Istället sågs de arbetslösa från företagets sida som bidragsberoende, odisciplinerade och arbetsovilliga. Företagen fortsatte istället konkurrera med varandra om de arbetare som redan hade ett jobb. När en reformerad socialdemokrati kom tillbaka till makten på 90-talet, kunde den genomföra de kostsamma satsningar som behövdes för att "aktivera" de arbetslösa, och genom olika arbetsåtgärder och skolningsprojekt återskapa arbetsdisciplin och driva ut dem i lågbetalda skitjobb för att få in en fot på arbetsmarkanden. Aufhebens artikel är skriven för fem år sedan, men de projekt som genomfördes där då kommer nu hit, vilket gör den dagsaktuell för oss.

Är du flexibel, lille vän?

Men produktionen idag har också förändrats. De stora fabriken, med sin arbetsdisciplin, fasta livstidsanställningar och massarbete, har förändrats. Fabriken har luckrats upp och spridits ut, verksamheten outsourcats, lagts ut på underleverantörer och kapitalet omformar idag hela samhället. Samhället har blivit en fabrik, den sociala fabriken. Anställningsformerna har blivit osäkrare och tillfälliga - både i form av en ökning av prekära korttidsarbeten, men också genom att de fasta anställningarna försvagats.

De som först drabbas av de nya förändringarna är ungdomarna. På McDonalds, eller andra "ungdomsdominerade" jobb inom vård och offentlig sektor, ses de anställdas arbete som "extraknäck", ett komplement till studier eller andra jobb och lönen sätts därefter. På prekära arbeten motsvarar inte lönen arbetskraftens reproduktionskostnad - det går inte att leva enbart på arbetslönen, som i de gamla fabriksarbetena - utan enbart en inkomstkälla bland andra. Man ska ha ett lappverk av inkomstkällor, och hoppa mellan olika tillfälliga jobb, studier och arbetslöshetsåtgärder, för att trygga sin försörjning - för att överleva på en flexibel arbetsmarknad. Riskerna och osäkerheten ska lastas över på oss, från företagen. Som i "skenprivatiseringarna" när de anställda städarna på ett företag kickas, och sedan kontrakteras in igen som "egenföretagare".

Torkil Lauesen diskuterar i sin text en aspekt av arbetets nya prekära former: human resource management, hur företagen försöker skapa en "aktiv" flexibel arbetskraft, som själva tar initiativ, sköter planering, själva söker jobb - långt bort från de gamla fabrikenas disciplinerade löpande band där arbetarna var objekt snarare än subjekt.

Staden och kapitalet

Vi tar ofta staden för självklar, men det är en noggrant planerad miljö där det offentliga och privata rummet dels går in i varandra, dels är väl avgränsade. Staden är rum för konsumtion, för frakt av råvaror och arbetskraft men i allt detta existerar motstånd och utrymme för möten. Henri Lefebvre skriver om rummet i Rum: social produkt och bruksvärde. Han går in på hur rummet produceras och hur rummet fungerar som en del av ekonomin.

Klasskampens nya former

Dessa perspektiv, kring prekäreringen av arbetet, hur kapitalet omformar hela samhället och utgör en social fabrik och hur human resource management och workfare-åtgärder försöker skapa arbetare som aktiva och flexibla subjekt, beskriver alla tekniska angrepp från ovan, förändringar i arbetarklassens tekniska sammansättning.

Men vi hamnar fel om vi bara tittar på dessa perspek-

tiv: vi måste också se hur förändringar sker av kamp underifrån för att hitta möjligheterna till vår makt. Klasskampen pågår hela tiden, överallt runtomkring oss i våra vardagsliv. Det är i dessa kamper, denna verkliga rörelse, som vi kan hitta vår makt, möjligheterna till en samhällsförändring och ett omkullkastande av kapitalismen finns. En flexiblere arbetsmarknad är ju delvis en följd av revolterna på sextio- och sjuttioalet mot de grå monotona arbetsuppgifterna vid löpande bandet i fabriken. Vi kan inte nostalgiskt drömma oss tillbaka, utan måste snarare se till hur dessa förändringar av den tekniska sammansättningen av arbetarklassen skapar nya kampmönster i vår vardag. För att förstå motståndet inom det prekära flexibla arbetet, inom de flytande rörelserna mellan arbeten, studier, bidrag, "egenföretagande", svartjobb och se till hela livssituationen för att se var de informella och spontana kamperna tar sin utgångspunkt. Identiteten kring arbete - vem identifierar sig längre med sitt "yrke" och sitt jobb - håller på att försvinna, men det innebär inte att arbetets centrala roll försvinner.

Allt åt alla

I det prekära arbetet i den sociala fabriken måste vi också försöka vad vi menar med "lön", "sociala skyddsnet" och "arbetstrygghet". Vi måste se till inte bara vad vi får i lönekuvertet, utan hela den sociala lönen - vad vi får (eller tar) tillbaka från samhället i form av offentlig sektor, offentliga transporter, sjukvård och skola. Prekäreringen av arbetet gör kampen om den sociala lönen central, eftersom den direkt kommer att avgöra vår roll inom produktionen. Med en utbyggd säkerhet, med det offentliga som en allmänning, sitter vi i en betydligt tryggare situation att föra en kamp på våra arbetsplatser. Försämringar i sjukvård, sänkningar av socialbidrag och akassa, höjda avgifter i kollektivtrafiken och på skolmaten är direkta angrepp på hela arbetarklassen, på vår sociala lön. Därför tar de vardagsmotstånd, i från protester mot nedlagda vårdcentraler och fritidsgårdar till arbetsplatskamp och "ansiktslöst motstånd" direkt ett vertikalt språng och blir politiska, de kommer att direkt riktas mot dagens kapitalistiska produktionsform.

Det är dags för lite kollektiv egoism!